

Cumhuriyet İlahiyat Dergisi - Cumhuriyet Theology Journal
ISSN: 2528-9861 e-ISSN: 2528-987X
June / Haziran 2020, 24 (1): 47-71

**Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları:
Öğrenci Görüşlerine Dayalı Metaforik Bir Araştırma**

*Advantages and Challenges of Theology Education on Campus:
A Metaphoric Research Based on Student Views*

Hasan Meydan

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı
Associate Professor, Sakarya University, Faculty of Theology, Dep. of Religious Education
Sakarya, Turkey
hasanmeydan77@gmail.com orcid.org/0000-0002-9093-7555

Article Information / Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 1 January / Ocak 2020

Accepted / Kabul Tarihi: 27 April / Nisan 2020

Published / Yayın Tarihi: 15 June / Haziran 2020

Pub Date Season / Yayın Sezonu: June / Haziran

Volume / Cilt: 24 **Issue / Sayı:** 1 **Pages / Sayfa:** 47-71

Cite as / Atıf: Hasan, Meydan. "Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: Öğrenci Görüşlerine Dayalı Metaforik Bir Araştırma [Advantages and Challenges of Theology Education on Campus: A Metaphoric Research Based on Student Views]". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi-Cumhuriyet Theology Journal* 24/1 (June 2020), 47-71.
<https://doi.org/10.18505/cuid.668833>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright © Published by Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi / Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas, 58140 Turkey. All rights reserved.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/cuid>

A Metaphoric Research Based on Student Views

Abstract: Nowadays, it is frequently seen that theology education is criticized over secularism or piety concerns. In fact, it has recently been observed that those who have opposed the existence of the theology faculties within the university system for religious reasons have tried to make their voices heard on different platforms, especially on social media. The discussions conducted on different platforms mostly run without a scientific basis. The aim of this study is to determine the views of theology faculty students with regard to the studying on campus and to contribute to the structure of the evaluations on higher religious education-university dilemma on a scientific basis. Metaphor technique was used for data collection. Data were collected in April 2019 using open-ended questions from 228 sophomore, junior, or senior students at Faculty of Theology in Zonguldak Bülent Ecevit University. Content analysis and chi-square technique were used in the data analysis. The research revealed that the majority of students (%73, 2) produced positive metaphors for studying theology on campus. Students mostly explain the positive experience of studying on campus through the possibility of growing up as a well-equipped theologian, recognizing real-life, and representing religion. It was also determined that the students who completed the associate degree and continued theology faculty highlighted the positive aspects of theology education on campus.

Summary: While higher education throughout history has been undertaken by madrasas in the East and monastic schools in the West, it has been represented by the modern university in the last two centuries. The madrasas and monastic schools were religious institutions in terms of aims, epistemological and pedagogical understanding, institutional structures, and the lifestyle they produced. The aim of these institutions, which are subordinate to religious authority, was to educate the man on behalf of God while giving this education in accordance with the religion. The university, which replaces madrasas and monastic schools, was not different from the tradition of madrasas and monastic schools when it was first established. The first universities and colleges that were accepted as the ancestors of the well-established universities in the West were schools established for religious purposes. Indeed, many of the western universities established in the past for religious purposes continue their administrative and financial ties with the church. On the other hand, after enlightenment, education has ceased to be a business of religious institutions, and national states have established modern universities to train people suitable for their own needs. The modern university that is positivist and rationalist reveals information to educate people and to perfect society in the name of the state and the economy, not for the God. Research shows that both universities that maintain their ties with the church and state universities participate in the secularization process deeply. Nevertheless, religion continues to exist in different forms at universities, which is much more intense at universities that continue their connection with the church. In addition to the theology and religious studies programs, religion finds a place in the modern university campus through accredited student organizations, campus priests and preachers, social organizations, etc.

When Darülfünun (Dâr al-Fünûn) the first example of a modern university was established in Turkey in 1900, theology faculty became one of the three faculties. However, whether a modern university is a suitable place for higher religious education has been a controversial issue. In 1915, theology faculty was removed from the university system, then re-established in the university again in 1924, and in 1933, theology education was terminated due to the discussions of modernization. In 1949, the theology faculty was reintroduced at the university; and after 1959, High Islamic Institutes were established under the Ministry of National Education. The inclusion of religious education in the university has been one of the issues that frequently occupy the agenda until 1982, when all higher religious education institutions were included in the university system. In these discussions, the interesting thing is that religious people insist on being included in the university system although various groups oppose in the name of secularism principle. Even more interesting is that there are still demands for higher religious education outside the university, although the number of theology faculties

has increased in recent years. In order to make the madrasas to be function as an alternative or complement to theology faculty, they claim that the theology degree completion program or open theology program must be expanded. In fact, it has recently been observed that those who have opposed the existence of the theology faculties within the university system for religious reasons have tried to make their voices heard on different platforms, especially on social media. Those who make such claims, claim that the university is not a suitable place for religious education in terms of epistemology, pedagogy, and social life.

This study aims to determine the views of theology faculty students with regarding to the studying on campus and to contribute to the structure of the evaluations on higher religious education-university dilemma on a scientific basis. Within this framework, three basic questions were investigated: (i) Do students highlight positive or negative aspects of theology education on campus? (ii) What kind of experiences are reflected on the positive or negative aspects of theology education on campus from the metaphors? (iii) Is there any difference among the metaphors of the students according to the gender and enrolling types to the faculty (university entrance exam or vertical transfer exam and non-exam enrolling system)? Metaphor technique was used for data collection. Data were collected in April 2019 using open-ended questions from 228 sophomore, junior, or senior students at Faculty of Theology in Zonguldak Bülent Ecevit University. Content analysis and chi-square technique were used in the data analysis.

The research revealed that the majority of students (%73, 2) produced positive metaphors for theology education on campus. Students mostly explain the positive experience depending on the possibility of growing up as a well-equipped theologian, experiencing real-life, and representing religion. Among the reasons of the negative metaphor producers, the degenerative effect of the campus environment, the exclusion, and the desire to study in a religious environment come to the fore. It was also determined that the students who completed the associate degree and continued theology faculty highlighted the positive aspects of theology education on campus. Consequently, results show strong student support for theology education at university.

In our opinion, it is possible to interpret the recent debates on the inclusion of theology faculties within the university system through the general tendencies of religious people who encounter modernism. In this regard, the results provide important clues. Religious people who encounter modernism generally preferred one of the following three ways: ghetto closure, conflict with the modern, seeking a consensus-based way to continue to touch the life of modern people with the message of religion over time and space. While those who prefer ghettos and conflict reject everything that is modern, those who are accommodating seek ways to keep religion together with modern people and institutions despite some risks. Results show that most of the theology students consider the university as a place that offers opportunities for religious education despite the secular and sometimes challenging environment of the campus. This means that they have a strong self-confidence in the beauty that religion can bring to modern life and modern people.

Keywords: Religious Education, Higher Religious Education, Theology Education on Campus, Theology Faculty Students, Metaphor.

Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: Öğrenci Görüşlerine Dayalı Metaforik Bir Araştırma

Öz: Günümüzde üniversite bünyesinde ilahiyat eğitiminin sekülerlik veya dindarlık kaygıları üzerinden sıklıkla eleştiri konusu yapıldığı görülmektedir. Hatta son dönemlerde dini gerekçelerle üniversite sistemi içinde ilahiyat fakültelerinin varlığına karşı çıkanların farklı platformlarda, özellikle de sosyal medyada seslerini daha fazla duyurmaya çalıştıkları görülmektedir. Farklı platformlarda yürütülen tartışmalarda çoğunlukla bilimsel temelden yoksun şekilde yürümektedir. Bu araştırmanın amacı ilahiyat fakültesi öğrencilerinin kampüste ilahiyat

50 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

okumaya ilişkin görüşlerini belirleyerek yüksek din öğretimi-üniversite ikilemi üzerine yapılan değerlendirmelerin bilimsel bir zemine dayandırılmasına katkı sağlamaktır. Verilerin toplanmasında metafor/mecaz tekniği kullanılmıştır. Veriler, Nisan 2019'da Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2-4 sınıflarında öğrenim gören 228 öğrenciden açık uçlu sorularla yazılı olarak toplanmıştır. Veri analizinde içerik analizi ve ki-kare tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğrencilerin büyük kısmının (%73,2) kampüste ilahiyat okumaya ilişkin olumlu metaforlar ürettiklerini göstermiştir. Kampüste ilahiyat okumanın olumlu bir tecrübe olarak tanımlanmasında iyi yetişmeye imkân sağlama, gerçek hayatı tanıma ve dini temsil imkânı gibi gerekçeler öne çıkmaktadır. Açıkta ön lisans tamamlayarak ilahiyat eğitime devam eden öğrencilerin de kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönlerini öne çıkardığı belirlenmiştir.

Özet: Tarih boyunca yükseköğretim Doğuda medreseler, Batıda ise manastır okulları üzerinden yapılandırılırken son iki yüzyılda modern üniversite tarafından temsil edilmektedir. Medrese ve manastır okulları amaçları, epistemolojik ve pedagojik anlayışları, kurumsal yapıları ve ürettiği yaşam biçimi itibarıyla dinsel kurumlardır. Dini otoriteye bağlı olan bu kurumların amacı insanı tanrı adına eğitirken bu eğitimi dine uygun olarak vermektir. Medrese ve manastır okullarının yerini alan üniversite ise ilk kurulduğu dönemler itibarıyla devamı olduğu medrese ve manastır okulu geleneğinden farklı değildir. Batıda köklü üniversitelerin atası olarak kabul edilen ilk üniversite ve kolejler dini amaçlarla kurulmuş okullardır. Nitekim geçmişte dini amaçlarla kurulan batıdaki üniversitelerin pek çoğunun kilise ile gerek idari gerekse finansal bağları günümüzde de devam etmektedir. Diğer taraftan aydınlanma sonrası eğitim dini kurumların uhdesinde bir iş olmaktan çıkmış ve ulus devletler kendi ihtiyaçlarına uygun insan yetiştirmek için modern üniversiteler kurmuşlardır. Modern üniversite, insanı tanrı adına değil devlet ve ekonomi adına eğitmek ve toplumu mükemmelleştirmek için bilgi üretir ve yayar. Araştırmalar gerek kilise ile bağıni devam ettiren üniversitelerin gerekse devlet üniversitelerinin sekülerleşmeden payını güçlü biçimde aldığını göstermektedir. Öte yandan kilise ile bağıni devam ettiren üniversitelerde çok daha yoğun olmak üzere üniversitede din, farklı biçimlerde var olmaya devam etmektedir. Modern üniversitede din; teoloji ve dini araştırmalar programlarının yanı sıra akredite edilmiş öğrenci kulüpleri, kampüs rahipleri ve vazileri, sosyal organizasyonlar vb. üzerinden kendine yer bulmaktadır.

Türkiye'de modern üniversitenin ilk örneği Darülfünun 1900 yılında kurulduğunda ilahiyat üç fakülteden birisi olarak yerini almıştır. Ancak yüksek din öğretimi için modern üniversitenin uygun bir yer olup olmadığı meselesi tartışılan bir mesele olmaya devam etmiştir. 1915 yılında ilahiyat, üniversite sistemi içinden çıkartılmış, 1924'te tekrar üniversite içerisinde bir ilahiyat fakültesi kurulmuş, 1933 yılında ise çağdaşlaşma tartışmaları eşliğinde üniversitede ilahiyat eğitimine son verilmiştir. 1949 yılında ilahiyat eğitimi tekrar üniversiteye kabul edilirken 1959 yılından itibaren de MEB'e bağlı Yüksek İslam Enstitüleri açılmıştır. 1982 yılında tüm yüksek din eğitimi kurumlarının üniversite sistemine dâhil edilmesine kadar geçen zamanda din eğitiminin üniversite içinde yer alması gündemi sıklıkla meşgul eden konulardan birisi olmuştur. Bu tartışmalarda ilginç olansa çeşitli kesimlerin laiklik bahanesi ile karşı çıkmasına karşın dindarların üniversite sistemine dâhil olmada ısrar etmeleridir. Daha ilginç olansa ilahiyat fakültelerinin sayısının son yıllarda artmasına karşın dindar kesimlerden üniversitenin dışında yüksek din eğitimi taleplerinin gelmesidir. Bunlar, medresenin ilahiyat eğitiminin alternatifi ya da tamamlayıcısı olabilmesi için, ilahiyat lisans tamamlama programı, açıktan ilahiyatın yaygınlaştırılmasını talep etmektedirler. Hatta son dönemlerde dini gerekçelerle üniversite sistemi içinde ilahiyat fakültelerinin varlığına karşı çıkanların farklı platformlarda, özellikle de sosyal medyada seslerini daha fazla duyurmaya çalıştıkları görülmektedir. Bu tür taleplerde bulunanlar iddialarını gerekçelendirmek için üniversitenin epistemolojik, pedagojik ve sosyal yaşam açısından din eğitimi için uygun bir yer olmadığını iddia etmektedirler. Ancak farklı platformlarda yürütülen tartışmalar çoğunlukla bilimsel temelden yoksun şekilde yürümektedir.

Bu araştırmanın amacı ilahiyat fakültesi öğrencilerinin kampüste ilahiyat okumaya ilişkin görüşlerini belirleyerek yüksek din öğretimi-üniversite ikilemi üzerine yapılan değerlendirmelerin bilimsel bir zemine dayandırılmasına katkı sağlamaktır. Bu çerçevede üç temel araştırma sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır: (i) Öğrenciler kampüste ilahiyat okumanın olumlu mu yoksa olumsuz yönlerini mi daha çok ön plana çıkarmaktadır? (ii) Üretilen metaforlardan kampüste ilahiyat okumanın olumlu ya da olumsuz yönlerine ilişkin ne tür tecrübeler yansımaktadır? (iii) Kampüste ilahiyat okumaya olumlu ya da olumsuz yaklaşma açısından cinsiyet ve fakülteye kayıt olma biçimi (üniversite giriş sınavı, dikey geçiş sınavı, sınavsız geçiş) açısından fark bulunmakta mıdır? Verilerin toplanmasında metafor/mecaz tekniği kullanılmıştır. Veriler, Nisan 2019'da Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2-4 sınıflarında öğrenim gören 228 öğrenciden açık uçlu sorularla yazılı olarak toplanmıştır. Veri analizinde içerik analizi ve ki-kare tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sonuçları öğrencilerin büyük kısmının (%73,2) kampüste ilahiyat okumaya ilişkin olumlu metaforlar ürettiklerini göstermiştir. Kampüste ilahiyat okumanın olumlu bir tecrübe olarak tanımlanmasında iyi yetişmeye imkân sağlama, gerçek hayatı tanıma ve dini temsil imkânı gibi gerekçeler öne çıkmaktadır. Olumsuz metafor üretenlerin gerekçeleri arasında ise kampüs ortamının yozlaştırıcı etkisi, dışlanma ve dini bir ortamda eğitim görme isteği gibi gerekçeler öne çıkmaktadır. Açıkta ön lisans tamamlayarak ilahiyat eğitimine devam eden öğrencilerin de kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönlerini öne çıkardığı belirlenmiştir. Sonuçlar üniversitede ilahiyat eğitimine ilişkin güçlü bir öğrenci desteğini göstermektedir.

Kanaatimizce ilahiyat fakültelerinin üniversite sistemi içerisinde yer alması konusunda son dönemde yürütülen tartışmaları modernizm ile karşılaşan dindarların genel eğilimleri üzerinden yorumlamak mümkündür. Bu anlamda araştırma sonuçlarımız önemli ipuçları vermektedir. Modernizm ile karşılaşan dindarlar genellikle üç yoldan birisini tercih etmişlerdir: gettolaşarak içe kapanma, modernle çatışma, dinin zaman ve mekan üstü mesajı ile modern insanın hayatına dokunmaya devam edebilmek için uzlaşmaya dayalı bir yol arama. Gettolaşan ve çatışmayı tercih edenler modern olan her şeyi reddederken, uzlaşmacı olanlar bazı risklerine rağmen modern insan ve kurumlarla dini bir arada tutmanın yollarını aramaktadırlar. Araştırma sonuçlarımız göstermektedir ki; ilahiyat öğrencilerinin büyük kısmı kampüsün seküler ve yer yer zorlayıcı ortamına karşın üniversiteyi din eğitimi için fırsatlar sunan bir yer olarak kabul etmektedir. Bu durum onların dinin modern insan ve hayata kazandırabileceği güzellikler konusunda güçlü bir özgüvene sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yüksek Din Öğretimi, Kampüste İlahiyat Eğitimi, İlahiyat Fakültesi Öğrencileri, Metafor.

Giriş

Türkiye'de yüksek din öğretimi ile özdeşleşmiş medreselerin kuruluşunun üzerinden yaklaşık 10 yüzyıl, üniversite sistemi içerisinde bir ilahiyat fakültesinin yer almasının üzerinden ise 120 yıl geçti. Nizamiye Medreseleri ile başlayan yüksek din öğretimi geleneğinde merkezde dini ilimler bulunurken diğer ilimler ikincil konumda yer almıştır.¹ Osmanlı'nın son dönemine kadar eğitim sisteminin merkezinde yer alan, geleneksel bilginin aktarımını öncelleyen bu model ihtiyaçları karşılayamadığı için değişime uğramıştır. Değişim müfredat ve eğitim organizasyonu açısından Batıyı taklit eden modern mekteplerin kurulması suretiyle gerçekleşirken kurulan sistemde din, konulardan bir konu haline gelmiştir.

1900 yılında modern yükseköğretim anlayışı ile hizmet vermeye başlayan Darülfünûn içinde Ulûm-ı Âliye-i Diniye, Fen ve Edebiyat şubeleri ile birlikte yer almıştır². Yeni durum,

¹ Osmanlı medreselerinde okutulan dersler için bk. Mefail Hızlı, "Osmanlı Medreselerinde Okutulan Dersler ve Eserler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/1 (2008), 25-46.

² Zeki Salih Zengin, "Medreseden Üniversiteye", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2008), 215-224.

52 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

din öğretiminin müfredat, öğretim usulü ve eğitim ortamları dini öncelikler ile şekillenmiş olan medreseden modern epistemoloji ve yaşam biçiminin merkez mekanlarından olan üniversite içine taşınması anlamına gelmekteydi. Cumhuriyet dönemi ile birlikte yeni bir boyut kazanan bu duruma uyum kolay olmamıştır. 3 Mart 1924'te yayınlanan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte medresenin yerini alan ilahiyatın temsil ettiği yeni model ve epistemolojik anlayış bazı dindarlar tarafından medrese ile karşılaştırılmış; geleneği temsil etmeme ve dini hassasiyetleri koruyamama gibi gerekçelerle eleştirilmiştir. Bu bağlamda örneğin ilahiyatların geleneksel anlamda âlim yetiştiremediği; uyguladığı bilimsel yöntemin dine dışardan bakan, onu nesneleştiren bir anlayışa sahip olduğu iddia edilmiştir.³

Üniversitede ilahiyat eğitimine dair ilmi ve hukuki alanda uzlaşma eksikliğinin bir yansıması olarak 1915 yılında Dârülfünun'un Ulûm-ı Şeriye Şubesi kapatılıp öğrencileri tekrar medreseye yönlendirilmiş,⁴ Cumhuriyet ile birlikte tekrar üniversite içine dâhil edilen ilahiyat fakültesi 1933'te kapanmıştır. Mevcut ilahiyatların en köklüsü olan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin kuruluşundan (1949) sonra yaşanan tartışmalarda yüksek din öğretimi mensupları üniversitenin bir parçası olma yönünde gayret sergilerken laikliğe aykırılık iddiası ile karşı çıkanlar olmuştur. 1968 yılında Ankara Üniversitesi senatosunun oluşturduğu bir komisyonun fakültenin kapatılmasını teklif etmesine karşın İlahiyat Fakültesi Kurulu yüksek din öğretiminin üniversite içinde kalması yönünde karşı kararlar almıştır.⁵ 1959'dan itibaren MEB'e bağlı kurulan yüksek İslâm enstitülerinin öğrenci ve hocaları üniversiteye bağlanmayı talep etmiş,⁶ bu talep ancak 1982'de karşılık bulmuş ve günümüzdeki yapı ortaya çıkmıştır.

Batıda yükseköğretimin seyri -dönemler değişmekle birlikte- Türkiye'dekinden farklı değildir. Aurelius Augustinus'un 5. yüzyılda manastır okullarını kurması ile Ortaçağ boyunca eğitimin merkezinde din olmuştur.⁷ 12. yüzyıldan itibaren modern üniversitelerin ilk kuşağı olarak kabul edilen öğrenci-öğretici birlikleri ve medreseleri modelleyen kolejler ortaçağın manastır sistemi üzerine yapılandırılırken ilahiyat, tıp ve hukuk ile birlikte üniversitenin üç şubesinden birisini oluşturmuştur.⁸ 1810 yılında Alman idealistleri tarafından kurulan Berlin Üniversitesi ile pozitivist ve rasyonel yöntemlerle bilgi üretimi, toplum ve kültürü mükemmelleştirme amacı öne çıkan modern üniversiteye geçilmiştir.⁹ 1960'lı yıllardan itibaren ise uluslararasılaşma, disiplinlerarasılık ve ekonomi odaklılıkla birleşen modern anlayış üniversiteyi tanımlamaktadır.¹⁰

Gelinen noktada üniversiteye hangi fonksiyon yüklenirse yüklensin dinin yükseköğretim sistemi içinde kurumsal ve epistemolojik açıdan merkez dışı konumu yerleşmiş görünmektedir. Günümüz yükseköğretimi artık teosentrik değildir. Teolojinin merkezde olduğu dönemlerde yükseköğretimde insan, tanrı adına eğitilirken modern üniversitede ekonomik ve kamusal beklentiler öne geçmiştir. Modern üniversite bir yandan sekülerleşmenin en derin yaşandığı yerlerden birisi olurken diğer yandan da dini kuruluşlarla yönetsel ve finansal bağını devam ettiren veya bünyesinde teoloji eğitimi veren birimler bulunduran üniversitelerin sayısı azımsanmayacak düzeydedir.

Schmalzbauer, ABD'de kampüs hayatı için mutlak bir sekülerleşmeden bahsedilemeyeceği; yaşananın, bazı dini grup ve organizasyonların görünürlüğünün azalıp diğerlerinin

³ Ali Kemal Acar, "Türk Aydınına Göre Yüksek Din Eğitimi", *Yüksek Din Eğitimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*, haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2019), 1/631-644.

⁴ bk. Zeki Salih Zengin, *Medreseden Darülfünuna Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011), 99.

⁵ bk. Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2004), 247-249.

⁶ bk. Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, 486.

⁷ Kemal Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi* (Ankara: Phoneix Yayınları, 2012).

⁸ George Makdisi, *Ortaçağda Yükseköğretim* (İstanbul: Klasik Yayınları, 2. Basım, 2018), 329-335.

⁹ Talip Küçükcan - Bekir Sıddık Gür, *Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Ankara: SETA, 2009).

¹⁰ Ali Rıza Saklı, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci ve Akademisyen ile Rize Halkının Karşılıklı Algı ve Beklentileri* (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2017).

daha fazla görünür olmasından ibaret olduğunu belirtmektedir.¹¹ Kampüslerde ana akım Hıristiyan organizasyonlar 1970'lerden bu yana kısmi etki kaybı yaşarken yeni dini organizasyonlar onların yerini doldurarak alan kazanmıştır. Öğrencilerin kampüslerdeki akredite edilmiş dini organizasyonlara üye olma oranı %25;¹² oryantasyon programlarında dini organizasyonların kurumsal olarak yer alma oranı %30; Katoliklerin dini merkez, din görevlisi veya öğrenci organizasyonları ile temsil edildiği kampüs sayısı 1351,¹³ Presbiteryanların 1300; Lutheranların 580; Metodistlerin 520'dir.¹⁴ Üniversitelerin önemli bir kısmında dini araştırmalar, teoloji gibi programlar bulunmakla birlikte kampüsün dini faaliyet merkezini kampüs vaiz, papaz ve rahipleri, dini öğrenci organizasyonları; kilisede veya kilisenin katılımı ile gerçekleştirilen oryantasyon, mezuniyet, kurucular günü vb. etkinlikler oluşturmaktadır.¹⁵

Birisi devlet, üçü kilise bağlantılı dört üniversitede dinin yerine ilişkin derinlemesine bir durum analizi yaptıkları çalışmalarında Cherry ve arkadaşlarının tespitleri benzerdir.¹⁶ Onlara göre ABD'de 1636'da kurulan Harvard Koleji gibi ilk yükseköğretim kurumlarının temel misyonları din adamı yetiştirmekken günümüzde kilise ile bağlarını devam ettiren kolej ve üniversiteler örtük sekülerleşme yaşamaktadırlar. Bu durum çoğunlukla farkında olmadan Hıristiyan referanslarına karşı kurumsal yabancılaşma şeklinde gerçekleşmektedir. Öte yandan araştırmacılar bu sekülerleşmenin biçimsel olduğu, kampüste dinin şekil değiştirerek var olmaya devam ettiği tespitini de yapmaktadırlar. Üç üniversitede dini yaşamın toplantılar, sosyal programlar, öğrenci kulüpleri vb. üzerinden oldukça canlı olduğu; devlet üniversitesinde ise dinin geleneksel formunun yanında maneviyatçı bir inanç hayatının oldukça güçlü olduğu belirlenmiştir.

Arthur genel organizasyon, eğitim ve kültürel yapıları sekülerleşen üniversitelerde bölümler ve sosyal organizasyonlarla temsil edilen dinin yerinin üst kültür - alt kültür kavramsallaştırması ile okunabileceğini belirtmektedir. O'na göre bu durum bir yönüyle yükseköğretimin kökeninde bulunan dini düşüncenin üniversitelerin seküler gövdelerinde filiz vermesi olarak tanımlanabilir.¹⁷ Arthur'un metaforu üzerinden Türkiye'de üniversite organizasyonunu okumak zor görünmektedir. Zira Türkiye'de resmi olarak dini organizasyonlara bağlı üniversite bulunmamaktadır. Ancak Türkiye'de 1900'de kurulan modern üniversitede yer bulan ve 1949'dan günümüze kalıcı biçimde üniversite olgusunun bir parçası olan ilahiyat fakültesini geleneğin sürgün vermesi olarak okumak mümkün müdür? Kabul etmek gerekir ki bu soruya kapsamlı bir cevap vermek bu araştırmanın sınırı ve amaçlarını aşmaktadır. Ancak modern üniversite kültürü içinde kendine has bir kültür oluşturan ilahiyat öğrencilerinin kendilerini nasıl tanımladıkları incelemeye değer bir konu olarak görülebilir.

Türkiye'de son 10 yılda bir yandan ilahiyat fakültelerinin sayısı artarken diğer yandan da üniversite dışında din eğitimi talepleri gündeme gelmiştir. Bu süreçte ilahiyat fakültesi,

¹¹ Jhon Schmalzbauer, "Campus Religious Life in America Revitalization and Renewal" *SOC* 50 (February 2013), 115-131.

¹² ABD'nin batı bölgelerinde üniversitelerde yönetim tarafından akredite edilmiş öğrenci organizasyonlarının yaklaşık yüzde onunu dini organizasyon/kulüpler oluşturmaktadır. bk. Betty Deberg, "West University", *Religion on Campus*, ed. Conrad Cherry vd. (London: The University of North Carolina Press, 2001), 13.

¹³ Üniversitelerdeki görevlilerin çalışma alanı geleneksel dini faaliyetlerle sınırlı değildir. Öğrencilere sosyo-kültürel aktiviteler düzenleme, öğrencinin yaşamını iyileştirici destekler sağlama konusunda çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar arasında hafta sonu etkinlikleri, gezi ve kamp faaliyetleri, sanatsal ve sportif öğrenci organizasyonları düzenlemek veya bunlara sponsorluk yapmak vb. bulunmaktadır. bk. Amanda Porterfield, "East University", *Religion on Campus*, ed. Conrad Cherry vd. (London: The University of North Carolina Press, 2001), 169-170.

¹⁴ Schmalzbauer, "Campus Religious Life in America Revitalization and Renewal", 123-127.

¹⁵ Conrad Cherry, "South University", *Religion on Campus*, ed. Conrad Cherry vd. (London: The University of North Carolina Press, 2001), 94-99.

¹⁶ Conrad Cherry vd., *Religion on Campus* (London: The University of North Carolina Press, 2001).

¹⁷ Arthur, "Faith and Secularisation in Religious Colleges and Universities", 198.

54 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

varlığını gayr-ı resmi olarak devam ettiren medreselerle karşılaştırılmış, kamuoyunda ilahiyata alternatif veya onun tamamlayıcısı olarak medresenin dikkate alınmasına yönelik tartışmalar yürütülmüştür.¹⁸ Örneğin 2012 yılında medrese ile modern din eğitimi kurumlarını karşılaştıran bildirilerin sunulduğu bir kongre düzenlenmiştir.¹⁹ Bildirilerde bazı açılardan medresenin bazı açılardan da ilahiyat fakültelerinin avantajları olduğu vurgulanmıştır. Medreselerin avantajları arasında gönüllülük, disiplin, dil ve ezber becerisi; ilahiyatlarda metodoloji ve bilgiyi kullanma becerisi, güncel hayatla ilişkilendirme, günümüz insanına hitap dillinin kazanımı gibi hususlar avantajlı noktalar olarak öne sürülmektedir.²⁰ Medresede mutlak kabul edilen geleneksel dini bilgiyi otoriteye dayanarak alma, koruma, aktarma ve gelecekte öğrenciyeye lazım olacağı düşüncesi ile ezberletme; modern eğitimde hayatın dinamikliği içinde sürekli yeniden üretilen ve güncellenen bir epistemoloji ve pedagoji esas alınır.²¹ 2019'da gerçekleştirilen bir başka yüksek din öğretimi kongresinde ilahiyat ile medrese eğitimi karşılaştıran Arslan'a göre medreseler Arapça gramer kurallarına boğulmuş eğitimi, kendi zamanlarının ihtiyaçları çerçevesinde yazılan klasik eserleri tekrar etmesi ve bilhassa ezber ve taklide dayalı eğitim yöntemi açısından bir takım açmazlarla karşı karşıyadır. İlahiyat fakülteleri ise, yöntem bilgisinin çokça verilmesine karşılık, geleneğe yönelik birikimin yeterince verilmemesi, bilgilerin tam olarak özümsememesi ve amaç yoksunluğu gibi açmazlara sahiptir. Buna karşılık İlahiyat fakülteleri günümüzün ihtiyaçlarına yönelik neticeler elde etmesini sağlama eleştirel yöntemi ile belli bir üstünlüğe sahiptir.²²

İlahiyat-medrese tartışmalarında üniversitenin fiziksel ortamına (kampüs) dâhil olmadan ilahiyat okumaya imkân veren açıktan ilahiyat, ilahiyat ön lisans ve ilahiyat lisans tamamlama (İLİTAM) sıkça gündeme gelmektedir. Özellikle ilahiyatı dini ilimler açısından yetersiz, üniversite sistemi içinde oluşunu ve üniversitenin bilimsel perspektifi ile bilgi üretme çabasını zararlı görüp dışarıda alternatif arayanlar, alternatiflerin yasal olmaması nedeniyle oluşan sınırlılığı -kerhen de olsa- İLİTAM üzerinden gidermeyi önermektedir.²³ Söz konusu uygulamanın etik, hukuki, siyasi ve ilmi açıdan pek çok sorun içerdiği öngörülebilmektedir. Nitekim konunun Kamu Denetçiliği Kurumu'na yansımaları sonrasında süreçte medrese-ili-

¹⁸ Bu bağlamda Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 30.10.2018 tarihli açık öğretim ilahiyat kararı çerçevesinde medya platformlarında cereyan eden tartışmaları hatırlamak gerekmektedir. Yüksek din eğitiminin yapılanmasına ilişkin tartışmalar için bk. Süleyman Akyürek (ed.), *Bugünün İlahiyatı Nasıl Olmalıdır, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015); Adnan Demircan, *Türkiye'nin İlahiyat Sorunu*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2015); Şeyma Z. Altın (ed.), *Yüksek Din Öğretimi* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018).

¹⁹ Söz konusu sempozyumda tartışılan konulara ilişkin bir değerlendirme için bk. İsmail Narin, "Bir Sempozyumun Ardından: Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu" *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2013), 159-183.

²⁰ Mehmet Sadık Elçi, "Medrese ve Modern Öğretim Kurumları Arasında Bir Mukayese: Cumhuriyet Dönemi Şark Medreseleri Örneği", *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Kongresi Bildiriler Kitabı*, ed. İsmail Narin (Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2013) 2/86-97.

²¹ Hanefi Palabıyık vd. "Medrese Eğitimi ve Çağdaş Eğitimde Eğitim Anlayışının Mukayesesi", *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Kongresi Bildiriler Kitabı*, ed. İsmail Narin (Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2013), 2/17-43.

²² Hulusi Arslan, "Gelenek ve Modern Açmazında Yüksek Din Öğretimi", *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*, haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayinevi, 2019), 1/39-51.

²³ Medrese ile özdeşleşmiş bir lakap olarak kendilerini "mele-molla" olarak tanımlayan kişilerin yoğun ilgi gösterdiği bir sosyal medya paylaşımında "@mollahasansami" künyeli bir kullanıcının paylaşımı ve onun paylaşımına takipçiler tarafından yapılan yorumlar bu açıdan dikkat çekicidir. Paylaşımca ön lisans ilahiyatı bitirdiği için kendisinin görüşlerinin bir kısmına artık itibar edilemeyeceğini, yakında bir de İLİTAM'ı tamamlayınca kendisine hiç güvenilmemesi gerektiğini mizahi ifadelerle dile getirmekte, takipçiler aynı üslupla yorumlar yapmaktadırlar. bk. @mollahasansami "La gitti Mol Kaldı" Twitter, (24 Ağustos 2019, 13: 39).

tam-ilahiyat üçlemesi birlikte tartışmaya konu olmuş ve muhtemel sakıncalara dikkat çekilmiştir.²⁴ Türkiye’de yüksek din öğretiminin yapısal, epistemolojik ve eğitimbilimsel açıdan üniversite sistemi içinde bulunması meselesi çoğunlukla kişisel kanaatlere dayanılarak çeşitli mecralarda tartışılmaya devam etmektedir. İlahiyat eğitiminin en önemli öznesi olarak ilahiyat öğrencilerinin değerlendirmelerinin üniversite sistemi içinde ilahiyat meselesinin ilmi bir zeminde tartışılmasına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

1. Amaç

Araştırmanın amacı ilahiyat fakültesi öğrencilerinin kampüste ilahiyat okumaya ilişkin görüşlerini belirleyerek yüksek din öğretimi-üniversite ikilemi üzerine değerlendirmeler yapmaktır. Bu bağlamda öğrencilerin ürettiği metaforlarla aşağıdaki araştırma sorularının cevapları aranmıştır:

- Öğrenciler kampüste ilahiyat okumanın olumlu mu yoksa olumsuz yönlerini mi daha çok ön plana çıkarmaktadır?
- Üretilen metaforlardan kampüste ilahiyat okumanın olumlu ya da olumsuz yönlerine ilişkin ne tür tecrübeler yansımaktadır?
- Kampüste ilahiyat okumaya olumlu ya da olumsuz yaklaşma açısından cinsiyete göre ya da dikey geçiş sınavı (DGS) veya sınavsız geçişle (SZG) gelen öğrencilerle diğerleri arasında fark bulunmakta mıdır?

2. Yöntem

Araştırma betimsel tarama modelindedir. Verilerin toplanması ve analizinde esas olarak nitel araştırma tekniklerinden metafor/mecaz tekniği ve içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Veriler metafor/mecaz oluşturmaya ve oluşturulan metaforun benzeşim yönünü açıklamaya yönelik açık uçlu sorularla yazılı olarak toplanmıştır. Veri analizinde esas olarak içerik analizi tekniği kullanılmakla birlikte katılımcıların oluşturdukları metaforların çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için nicel analiz tekniklerinden (ki-kare) istifade edilmiştir.

Kampüste yüksek din öğretimini tecrübe eden öğrencilerin metaforları kampüste ilahiyat okumanın avantaj ve dezavantajlarının çok boyutlu olarak anlaşılmasını sağlayabilir. Zira metaforlar insanların içinde buldukları ortama ilişkin bakış açılarını en iyi aktaran araştırma araçlarından birisidir.²⁵ Çoğu zaman anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklik onu tecrübe etmiş kişilerin benzetmelerinin doğrultusuna bağlı olarak bilim insanına çok şey anlatır. Bu nedenle eğitim araştırmalarında yapılandırılmış veri toplama araçlarına göre metaforlar daha gerçekçi ve geniş bir perspektiften yorumlama imkânı verir.²⁶

Nitel araştırmanın bir türü olarak metafor araştırmalarında toplanan veriler benzerlik ve farklılıklarına bağlı olarak gruplanarak tema ve kategoriler oluşturulur.²⁷ Metafor analizinin derinlemesine sonuçlara ulaşmayı sağlayan yönü benzerlik ve farklılıkların oluşmasını sağlayan eğilimlerin satır aralarından okunmasıdır. Bu anlamda herhangi bir metafor ilişkisinde üç olgunun yorumlanması mümkündür: metaforun konusu, kaynağı ve kaynaktan konuya aktarılan özellikler. Metaforun konusu benzetmeye konu olan olgunun kendisidir. “Okul bir arıtma tesisi gibidir.” cümlesindeki “okul” sözcüğü metaforun konusunu teşkil eder. Metaforun kaynağı, metaforun konusunun kendisine benzetildiği olgudur. Örnekteki cümlede

²⁴ bk. Mehmet Sarı – Oğuzhan Erdoğan (ed.), *İLİTAM Din Eğitimi ve İlahiyat Lisans Tamamlama Programı Çalıştay Raporu*, (Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları, 2020).

²⁵ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2005), 208.

²⁶ Paul, Bredeson, “Perspectives on Schools: Methaphors and Manegement in Education”, *The Journal of Educational Administration* 20/3 (1988), 293.

²⁷ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 212.

56 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

“arıtma tesisi” metaforun kaynağıdır. Bu örnekte kaynaktan konuya atfedilen özellik ise toplum yararına olarak temizleme, rafine etme gibi özelliklerdir.²⁸ Çalışmamızda metaforların yorumlanmasında bu üç bileşen analiz düzlemi olarak kullanılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu ve Verilerin Toplanması

Çalışma, 1-29 Nisan 2019 tarihleri arasında Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören toplam 228 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Fakültede öğrenim gören 1239 öğrenciden amaçlı örnekleme yöntemine göre -hazırlık sınıfı ile birlikte- en az üç yıla yakın bir süredir kampüste ilahiyat okuyan öğrenciler araştırma grubuna alınmıştır. Böylelikle araştırılan olguya ilişkin belli bir tecrübeye sahip olan ikinci sınıf ve üstü öğrenciler çalışma grubuna alınmıştır. İkinci sınıf ve üstünde öğrenim gören toplam 482 öğrenciden kolay ulaşılabılır durum örnekleme tekniği ile kendilerine ulaşılabılır 250 öğrenciye veri toplama aracı verilmiştir. Veri toplama araçlarından 236 tanesi geri toplanmış, bunlardan 8 tanesi, üretilen metafor gerekçelendirilmediği veya gerekçelendirme araştırma amaçları ile ilişkilendirilemediği için kapsam dışında bırakılmıştır.

Öğrencilerin 69'u (%30,3) erkek; 159'u (%69,7) kadındır. Dağılım, araştırmanın gerçekleştirildiği fakülte ve Türkiye genelindeki ilahiyat fakültelerindeki cinsiyet dağılımına yakındır.²⁹ Öğrencilerden 94'ü (%41,2) ikinci sınıf; 84'ü (%36,8) üçüncü sınıf ve 50'si (%21,9) dördüncü sınıftır. Çalışmanın temel problemi ile bağlantılı bir şekilde kamuoyunda yürütülen tartışmalarda sıklıkla örgün ilahiyata alternatif olarak İLİTAM veya açıktan ilahiyat modelleri gündeme gelmektedir. Bu nedenle ilahiyat-açıktan ilahiyat tartışmaları noktasında verilerin yorumlanmasına katkı vereceği değerlendirilerek öğrencilere İLİTAM üzerinden ilahiyata yerleşip yerleşmedikleri veya bir yakınlarının bu şekilde ilahiyat okuyup okumadığı sorulmuştur. Öğrencilerin %8,8'i (20) ön lisanstan ilahiyata geçmiş; %40,8'inin (93) ise ön lisansstan ilahiyata DGS ile veya sınavsız geçen bir yakını bulunmaktadır.

Metafor araştırmalarında katılımcıların özellikle okul benzeri kurumlara ilişkin metaforları sorulduğunda alınan cevapların onların yaşadıklarını mı yoksa dilediklerini mi ifade ettiği net anlaşılmayabilir.³⁰ Öğrencilerin tecrübelerini cevaplarına yansıtılabilmeleri için soru kökünde açıklama yapılmıştır. Öğrencilere “Yaşadığınız deneyimden yola çıkarak kampüste ilahiyat okumayı bir bitkiye benzetseydik bu hangi bitki olurdu? Lütfen yazınız.” “Kampüste ilahiyat okumayı niçin bu bitkiye benzetiyorsunuz? Lütfen açıklayınız.” soruları yöneltilmiş ve istedikleri kadar geniş açıklama yapabilecekleri belirtilmiştir. Bu yönüyle metaforların öğrencilerin tecrübelerini güçlü biçimde yansıttığı varsayılmaktadır.

2.2. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde hem nitel hem de nicel yöntemlerden yararlanıldı. Nitel olarak içerik analizi, sayısal verilerin analizinde ise frekans, yüzde ve ki-kare teknikleri kullanılmıştır. Ki-kare testinde yalnızca $p < 0,05$ ölçütünü sağlayan ve beklenen değeri beşten küçük olan kategori sayısının %20'nin altında kaldığı sonuçlar anlamlı kabul edilmiştir.³¹ Verilerin analizinde ilk aşamada öğrencilerin geliştirdikleri metaforlar titizlikle okunmuş, kodlanmış ve Excel programına ayrıntılı şekilde işlenmiştir. Bu süreçte gerekçesi açıklanmamış veya ilişkisiz açıklama yapılmış olanlar ayıklanmıştır. İkinci aşamada metafor konusu ve metafor kaynağı arasında kurulan ilişkilere bağlı olarak tema ve kategoriler geliştirilmiştir. Bu aşamada her bir kategoriyi belirginleştiren ve öğrencilerin tecrübelerine ilişkin ipuçları veren temel

²⁸ Forceville, 2002'den akt. Ahmet Saban, “Okula İlişkin Metaforlar”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55 (Yaz 2008), 460; Hasan Sait Tortop, “Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Hakkındaki Metaforları ve Bir Değerlendirme Aracı Olarak Metafor”, *Yükseköğretim ve Bilim* 3/2 (Ağustos 2013), 153.

²⁹ Yükseköğretim Kurumu (YÖK), “İstatistik” (Erişim 09 Kasım 2019).

³⁰ bk. Hasan Demirtaş - Duygu Çoban, “Üniversite Öğrencilerinin, Üniversite ve Fakülte Kavramlarına İlişkin Metaforları: İnönü Üniversitesi Örneği” *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33/1 (2014), 140.

³¹ bk. Recai Coşkun vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2015), 222.

nitelikler belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü aşamada geçerlilik ve güvenilirliği teyit etmek için nitel araştırma deneyimi bulunan bir araştırmacıya tema ve kategorilerle 100 katılımcıya ait metafor listesi ve açıklaması verilerek bağımsız kodlama yapması istenmiştir. Araştırmacıdan alınan dönütle kodlamanın güvenilirliğini gösteren Miles and Huberman uyum katsayısı 0,87 olarak hesaplanmıştır.³² Dördüncü aşamada araştırma verileri nicel analize uygun hale getirilerek SPSS programına aktarılmış ve ki-kare analizi yapılmıştır. Son aşamada ise bulgular tanımlanmış ve yorumlanarak raporlaştırılmıştır.

3. Bulgular

Öğrenciler 55 farklı metafor üretmiştir. Metaforlar kampüste ilahiyat okumanın olumlu yanlarını ön plana çıkartan metaforlar ve olumsuz yanlarını ön plana çıkartan metaforlar olarak iki ana tema altında toplanmıştır. Her iki tema altında birbirinden farklı biçimlerde temellendirilen toplam 12 kategori belirlenmiştir. Metafor araştırmalarında aynı metafor imgesi farklı anlamlarda kullanılabilirdiği için esas anlam, niçin sorusuna verilen cevapların analizinden ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle aşağıda önce metaforların genel dağılımı, ardından tema ve kategorilere göre hazırlanmış tablolar ve öğrencilerin konu ile kaynak arasında kurdukları ilişkinin yorumlanmasından çıkartılan kategorinin temel özellikleri verilmiştir. Kategoriyi belirginleştiren temel özelliklerin kendilerinden çıkartıldığı katılımcı ifadelerinden alıntılar bu özelliklerin altında aktarılmıştır.

3.1. Üretilen Metaforlar

Katılımcılar kampüste ilahiyat okumaya ilişkin Tablo 1’de yer alan 55 farklı metafor üretmişlerdir. Bunlardan 29 tanesi sadece bir öğrenci tarafından, 11 metafor ise iki öğrenci tarafından kullanılırken kardelen ve marul metaforları üçer; nilüfer ve çiçek dört; lale ve menekşe beş; orkide sekiz; çam ağacı dokuz; ağaç, çınar ağacı, fesleğen, papatya ve sarmaşık 10; kaktüs ise 26 öğrenci tarafından üretilmiştir. Öğrencilerin kampüste ilahiyat okumayı en çok özdeşleştirdikleri bitki gül (60) olmuştur.

Tablo 1. Metaforlar

Metafor	F	%	Metafor	F	%	Metafor	F	%
Gül	60	26,3				Akşam Sefası Çiçeği, Anem Bitkisi, Ayçiçeği, Beyaz bir çiçek, Biber, Deve Dikeni, Düğün Çiçeği Bitkisi, Ebu Cehil Karpuzu, Ekşi Elma, Elma Ağacı, Etobur Bitki, Greyfurt, Hurma, İncir Ağacı, Karalahana, Karanfil, Kenevir, Kiraz Ağacı, Küstüm Çiçeği, Limon, Nane, Nar, Ortanca, Pembe Kiraz Çiçeği, Şifalı bitkiler, Turunçgiller, Uyku Çiçeği, Yosun, Zambak	228	100
Kaktüs	26	11,4	Bambu					
Ağaç	10	4,4	Buğday					
Çınar	10	4,4	Başığı					
Ağacı	10	4,4	Ceviz					
Fesleğen	10	4,4	Çimen					
Papatya	10	4,4	Isırgan					
Sarmaşık	10	4,4	Lavanta	11*2	11*0,9		29*1	29*0,4
Çam Ağacı	9	3,9	Mimoza					
Orkide	8	3,5	Nergis					
Lale	5	2,2	Palmiye					
Menekşe	5	2,2	Sümbül					
Çiçek	4	1,8	Zehirsiz					
Nilüfer	4	1,8	mantar					
Kardelen	3	1,3						
Marul	3	1,3						
						Toplam	228	100

³² bk. Matthew Miles - Michael Huberman, *Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook* (CA: Sage), 1994.

3.2. Metaforların Oluşturduğu Temalar ve Kategoriler

Tablo 2: Tema ve Kategoriler

Temalar	Kategoriler	F	%
Tema 1: Olumsuz Yaklaşım (Rahatsız, İlahiyat Eğitimi Kötü Etkiliyor)	Meşakkati Fazla Güzellik	21	9,2
	İçe Kapanıklık veya Yetersiz Temsil	19	8,3
	Önyargılı Bakış ve Uygulamalara Maruz Kalma	19	8,3
	Kampüste Önemsemeyen Bir Birim	2	0,9
	Ara Toplam	61	26,8
	Kampüse Güzellik Yayan Bir Kaynak	51	22,4
	Kötü Atmosfere Başarıyla Direnme	32	14
Tema 2: Olumlu Yaklaşım (Faydalı, İlahiyat Eğitimi Olumlu Etkiliyor)	İyi Yetişme Fırsatı	32	14
	İlahiyat Kampüste Özel/Üstün Bir Yere Sahip	15	6,6
	Farklılıkların Bir Arada Bulunmasının Güzelliği	13	5,7
	Himayeci Misyon Yükleme	11	4,8
	Ayrışmayı Önleme	8	3,5
	Kampüste Dini Bir Sembol	5	2,2
	Ara Toplam	167	73,2
Genel Toplam	228	100	

Katılımcıların geliştirdikleri metaforlar ve açıklamalarında kampüste ilahiyat okumanın olumsuz yanlarına vurgu yapan ya da olumlu yönlerini ön plana çıkartan iki farklı eğilim belirlenmiştir. Bu eğilimler kampüste ilahiyat okumaya dair ana temalar olarak alınmış ve metaforlar buna göre analiz edilmiştir. Üretilen metaforların 61'i (%26,8) olumsuzluk teması altında değerlendirilebilir niteliktedir. Bu grupta değerlendirilen metaforlarda bazen kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönleri belirtilse de kampüsün ilahiyat eğitiminin kalitesine, öğrencisinin yaşam biçimine olumsuz yansıdığı algısı çok daha güçlüdür. Hatta bazı öğrenciler üniversite sistemi dışında, medresede din eğitimi tercih ettiklerini açıkça belirtmektedirler (ör. K13, Kişisel Görüşme, 13 Nisan 2019). Olumsuzluk teması altında toplanan dört kategori (meşakkati fazla güzellik, yetersiz/olumsuz temsil, önyargılı bakış ve uygulamalar, önemsemeyen bir birim) ve bu kategorilerin belirginleştiği temel özellikler olumsuzluk temasına ilişkin algıları göstermektedir.

Kampüste ilahiyat okumanın olumlu yanlarını ön plana çıkartan metaforların oranı tüm metaforların %73,2'sini oluşturmaktadır. 167 öğrencinin oluşturduğu metafor kampüste ilahiyat okumanın ilahiyat eğitiminin kalitesi, öğrencilerin gerçek hayatla yüzleşmesi, farklı düşünce ve fikirleri tanıması ve üniversite ortamında dini temsil ve tebliğ açısından sunduğu avantajlar nedeniyle olumlu bir husus olarak nitelemektedir. Kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönlerinin ön plana çıkartıldığı bu tema altında sekiz kategori oluşmuştur. Bu kategoriler şunlardır: kampüse güzellik yayan bir kaynak, kötü atmosfere başarıyla direnme, iyi yetişme fırsatı, ilahiyat kampüste özel/üstün bir yere sahip, farklılıkların bir arada bulunmasının güzelliği, himayeci misyon yüklemesi, ayrışmayı önleme, kampüste dini bir sembol.

3.3. Olumsuz Yaklaşım Teması Altında Yer Alan Kategoriler

Kampüste ilahiyat okumanın eğitimin kalitesini, ilahiyatçı kimliğini olumsuz etkileyen veya ilahiyatın kampüste bulunmasının sosyal ve eğitimsel herhangi bir fayda üretmediğini vurgulayan birinci tema altında dört farklı kategori oluşmuştur. Olumsuz algının nedenlerini farklı gerekçelendirmelerle açıklayan kategorilerden her birisine ait değerler, kategoriye belirginleştiren nitelikler ile açıklamalardan örneklerle aşağıda yer verilmiştir. Tablonun altında verilen *kategoriye belirginleştiren nitelikler* başlığı bu kategori altında sınıflanan metaforlardaki benzetmelerin yönünü oluşturan ortak vurguları özetlemektedir. Niteliklerin tamamını ima ettiği düşünülen metaforlar, ilgili kategoride değerlendirilmiştir. Bu yolla öğrencilerin kampüste ilahiyat okuma tecrübeleri bu maddelerde en öz biçimde yansıtılmaya çalışılmıştır.

3.3.1. Meşakkati Fazla Güzellik Kategorisi

Tablo 3: Meşakkati Fazla Güzellik

Kategori	F	%	Metaforlar
Meşakkati Fazla Güzellik	21	9,2	Gül (7), Kaktüs (2), Lavanta, Dügün Çiçeği, Ceviz, Biber, Sarmaşık, Fesleğen, Orkide, Greyfurt, Marul, Çimen, Menekşe, Papatya.

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- Kampüste ilahiyat okumanın birtakım avantajları bulunmaktadır.
- Kampüsün avantajları yanında ilahiyat öğrencisini olumsuz etkileyen yanları daha güçlüdür.
- İlahiyatçının duymaması, görmemesi gerektiği düşünülen durumlar kampüste yer almaktadır.
- Kampüste ilahiyata/öğrencisine gereksiz zorluklar çıkarıldığı, engellendiği algısı.
- Din eğitimi için kampüsün fazla özgürlükçü bir ortam olduğu iddiası.
- Kampüs dışında dini kurallara göre yapılandırılmış bir ortamda eğitimi tercih eğilimi.

Doğrudan alıntı örnekleri: "Ceviz ağaçları genelde çok büyüktür ve gölgelik yapar ama altında oturamazsınız çünkü baş ağrısı yapar" (K68, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). "İlahiyat papatya gibi hem güzel hem faydalıdır, herkesin dikkatini çeker ve koparmaya çalışırlar" (K17, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). "Sarmaşığa benzetiyorum. Çünkü sürekli işler sarmala sarıyor kampüste, sürekli bir zorlukla karşılaşılıyor ama sonunda bazı faydalar da elde ediyoruz" (K116, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). "Dışı portakala benzer tatlı dersin ama tadına bakınca ekşisinin farkına varırsın. Hiçbir şey görüldüğü gibi değildir. Kampüste ilahiyat okumak portakal gibi görünen greyfurttur" (K198, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019). "Din eğitimi bence daha disiplinli, daha özel bir alanda, şeriata dikkat eden medreselerde olmalı. O yüzden üniversite ortamında diğer kampüslerin yanında ilahiyatın olması elbette gerekli ve güzeldir ama daha özel bir yerde medrese gibi olması daha iyidir" (K13, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019).

3.3.2. Yetersiz/Olumsuz Temsil Kategorisi

Tablo 4: Yetersiz/Olumsuz Temsil

Kategori	F	%	Metaforlar
Yetersiz/Olumsuz Temsil	19	8,3	Kaktüs (3), Fesleğen (3), Çam Ağacı (2), Lavanta, Ebu Cehil Karpuzu, Gül, Bambu, Deve Dikeni, Gül, Uyku Çiçeği, Isırgan, Etobur Bitki, Nilüfer, Küstüm Çiçeği.

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- Kampüsün ilahiyat ve öğrencilerine dini temsil için potansiyel sunduğu kabulü,
- Kampüste yalnızlaşan, diğer birimlerle iletişime geçemeyen bir birim/öğrenciler algısı,
- Din ile özdeşleşen değerlerin ilahiyatçılar tarafından kampüste sağlıklı biçimde temsil edilmediği öz eleştirisi,
- İlahiyatın temsil ettiği düşünülen değerlerin görüntüde kaldığı, kendi içinde asgari insani değerleri işletemediği öz eleştirisi,
- Kampüse etki edecek faydalı etkinlikler üretilmediği öz eleştirisi,
- Diğer birimlerin olumsuz temsil nedeniyle yanına yaklaşmakta çekingen davrandığı birim algısı.

60 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

Doğrudan alıntı örnekleri: “Ne tadı ne kokusu var, yani varlığı hissedilmiyor. Kendi içerisinde dahi faydalı bir etkinlik üretmiyor” (K11, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). “Asıl itibarıyla gül olup kampüste herkese güzel kokumuzu göstermemiz gerekirken yaşamadığımız için insanlar daha çok dikenimizi görüyorlar” (K18, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019). “Çam ağaçları genelde ormanlık ve yeterli yağış alan bölgelerde bulunmalarına rağmen yaprakları iğne yapraklıdır. Yani kampüste imkân çok ama bizde iş yok” (K65, Kişisel Görüşme, 19 Nisan 2019). “...Bence kampüste ilahiyat da böyledir. Dışardan bakıldığında merhamet ve sevgiyi temsil eder gibi görünür ama yaklaşıldığında içinde can yakacak şeyler görünür” (K105, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019). “Lavantanın uzaktan sadece güzelliği görünür. Ama harika kokusu alınmaz. Kampüste ilahiyatta böyle, insanlar uzaktan bakmayı tercih ediyor. Eşsiz kokudan faydalanmıyor” (K2, Kişisel Görüşme, 11 Nisan 2019).

3.3.3. Önyargılı Bakış ve Uygulamalar Kategorisi

Tablo 5: Önyargılı Bakış ve Uygulamalar

Kategori	F	%	Metaforlar
Önyargılı Bakış ve Uygulamalar	19	8,3	Kaktüs (10), Gül (3), Zehirsiz Mantar, Isırgan, Marul, Nar, Ekşi Elma, Çimen

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyat ve öğrencileri kampüse olumlu katkı sunmakta/sunma potansiyeli bulunmaktadır.
- Kampüste ilahiyat ve öğrencisine haksız biçimde önyargılı yaklaşıldığı, zararlı bir birimmiş gibi algılandığı iddiası,
- İlahiyat öğrencileri ile arkadaşlık yapmaktan çekinildiği algısı,
- İlahiyat ve öğrencilerinin olumsuz algılanma nedeniyle izole kaldığı, diğerleri ile etkileşime geçemediği düşüncesi.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Kaktüse benziyor çünkü okuduğumuz bölümden dolayı bize ön yargı ile bize yakın durmaktan çekinen sürekli uzak bakan bir kesim olduğu için” (K16, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). “Kaktüs kimsenin dokunmak istemediği bir bitkidir. Hâlbuki kaktüsün içinde pek çok yararlı mineral bulunmaktadır. İlahiyatçılarda içinde pek çok alanı barındıran, her konuda az da olsa bir bilgi sahibi olan dışarıdan görüldüğü kadar zararlı değil aksine yararlıdır” (K174, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019).

3.3.4. Önemsiz Bir Birim Kategorisi

Tablo 6: Önemsiz Bir Birim

Kategori	F	%	Metaforlar
Önemsiz Bir Birim	2	0,9	Yosun, Kaktüs

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- Kampüste ilahiyat ve mensupları diğerleri tarafından önemsizlenmektedir.
- İlahiyatın varlığı da yokluğu da problem edilmemektedir.
- İlahiyat kampüste silik, etkisiz kalmaktadır.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Kampüste varlığımızla yokluğumuz belli değil, yosun misali kenarda görülmeyen yerlerdeyiz” (K22 Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019). “Kampüste varlığımızla yokluğumuzun çok önemsizliğini düşünmüyorum, kimse umursamıyor” (K72, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019).

3.4. Olumlu Yaklaşım Teması Altında Yer Alan Kategoriler

Kampüste ilahiyat okumanın eğitimin kalitesini, ilahiyatçı kimliğini olumlu etkilediğini ve ilahiyatın kampüste bulunmasının sosyal ve eğitimsel açıdan önemli faydalar ürettiğini vurgulayan olumluluk teması altında sekiz farklı kategori oluşmuştur. Olumlu algının

nedenlerini açıklayan kategorilerden her birisine ait değerler, kategoriye belirginleştiren nitelikler ile açıklamalardan örneklere aşağıda yer verilmiştir. *Kategoriye belirginleştiren nitelikler* başlığı bu kategori altında sınıflanan metaforlardaki benzetmelerin ortak vurgularını özetlemektedir. Niteliklerin tamamının ima edildiği ve öğrencilerin tecrübelerini en iyi yansıttığı düşünülen metaforlar ilgili kategoride değerlendirilmiştir.

3.4.1. Kampüse Güzellik Yayan Bir Kaynak Kategorisi

Tablo 7: Kampüse Güzellik Yayan Bir Kaynak

Kategori	F	%	Metaforlar
Kampüse Güzellik Yayan Bir Kaynak	51	22,4	Gül (20), Papatya (4) Sarmaşık (3), Fesleğen (2), Çiçek (2), Orkide (2), Sümbül (2), Nergis (2), Çam Ağacı (2), Ağaç, Lale, Buğday Başağı, Karalahana, Mimoza, İncir Ağacı, Trunçgiller, Hurma, Çam Ağacı, Nane, Sıfalı Bitiler, Zehirsiz Mantar

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyatın iyilik ve maneviyat kaynağı/temsalcisi olarak görülmesi,
- İlahiyata kampüs atmosferini rahatlatan, huzur veren bir fonksiyon atfedilmesi,
- Kampüste kendisinden manevi anlamda istifade edilen bir birim algısı,
- İslâm'ı doğru temsil ve örnek olma misyonunun başarılı şekilde yerine getirildiği düşüncesi.

Doğrudan alıntı örnekleri: "Kampüsün havasını güzelleştiriyor. Gayr-ı İslâmi yaşayan talebelere örnek teşkil ediyor" (K121, Kişisel Görüşme, 11 Nisan 2019). "Dokunulduğunda güzel kokusunu hemen dokunan kişiye aktaran bir bitki olduğu için. Fakülteadaki arkadaşlarımdan çoğu için de aynı şey geçerli" (K8, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). "Hem kokusu hem de görünüşü güzel. Kampüsün ortasında maneviyatı temsil eden bir gül... Orayı süsler güzel kokmasını sağlar" (K3, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019).

3.4.2. Kötü Atmosfere Başarıyla Direnme Kategorisi

Tablo 8: Kötü Atmosfere Başarıyla Direnme

Kategori	F	%	Metaforlar
Kötü Atmosfere Başarıyla Direnme	32	14	Kaktüs (7), Gül (5), Nilüfer (3), Çam Ağacı (3), Kardelen (2), Ağaç (2), Bambu, Beyaz Bir Çiçek, Buğday Başağı, Çınar Ağacı, Çiçek, Lale, Mimoza, Orkide, Sarmaşık, Zambak.

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- Kampüste ilahiyat okumak farklı dünya görüşleri ve ideolojilerle muhatap olmayı gerektirir.
- Kampüste İslâm inancına karşı tavır alan çeşitli durumlarla karşılaşmaktadır.
- Kampüste ilahiyat okumak ilahiyat öğrencisinin değer yargıları ile uyuşmayan durumlarla yolunun kesişmesine neden olur.
- Kampüsün dini hayatı dışlayan yönlerine ilahiyat öğrencileri başarılı tepkiler verebilmektedir.
- Kampüsün gerçek dünyaya yakın, çok etkenli yapısı ilahiyatçının daha iyi yetişmesini sağlar.

Doğrudan alıntı örnekleri: "Buğday başağı zor ve zahmetli bir ortamda olgunlaşır. Önce büyümesi için su bekler, sonra güneş altında yanarak olgunlaşır. İlahiyat öğrencisi de kampüsün içinde yetişir" (K48, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). "Çam ağacı dört mevsim her türlü hava koşuluna rağmen yeşilliğinden ödün vermez ve dimdik ayakta durur... Aynı zamanda bu kimliğe, İslâm'a karşı söylenen ya da takınılan bazı çirkin tavırlara karşı ise bunun yanlış

62 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

olduğunu korkmadan ve kendimizden emin bir şekilde göstermeyi öğreniriz” (K10, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019). “...İlahiyat okumayı kardelene benzetirim, çünkü dışardaki tüm kötülükleri, haramları, insanların ilahiyat okuyanlara karşı sert tutumunu kar ve soğuk havaya benzetirsek, bunca zorluğun içinde dinimizi tam öğrenip, uygulayıp, yaşayıp yaşatabilirsek biz de ilahiyat fakültesi olarak kardelen oluruz” (K57, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019).

3.4.3. İyi Yetişme Fırsatı Kategorisi

Tablo 9: İyi Yetişme Fırsatı

Kategori	F	%	Metaforlar
İyi Yetişme Fırsatı	32	14	Gül (5), Menekşe (4), Fesleğen (3), Sarmaşık (2), Kaktüs (2), Ağaç (2) Akşam Sefası Çiçeği, Ayçiçeği, Ceviz, Çam Ağacı, Çınar Ağacı, Çiçek, Elma Ağacı, Karanfil, Kiraz Ağacı, Lale, Limon, Marul, Orkide, Patya.

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyat-açıktan eğitim karşılaştırması yaparak örgün eğitimi, yüz yüze eğitimi üstün görme eğilimi.
- Şartlar kampüste zaman zaman ilahiyatçı için zordur, bu zorluk geliştiricidir.
- Kampüs ilahiyatçı için gerçek dünyayı tanıma imkânı sağlamaktadır.
- Kampüs ilahiyat öğrencisinin entelektüel yeteneklerinin daha iyi gelişmesini sağlıyor.
- İlahiyat, sunulan imkânlar nedeniyle muhakkak kampüste yer almalıdır.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Kaktüs şartlar ne kadar zor olsa da en iyi çölde yetişir. İlahiyat da kampüste üniversite ortamında yetişir” (K86, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). “Ceviz nasıl insan beynine benziyor ve iyi geliyorsa kampüste ilahiyat okumak da insan beyni için iyi bence...” (K96, Kişisel Görüşme, 19 Nisan 2019). “Yüz yüze ders görmek bizzat ağızdan almak açıktan okumaya nazaran daha çok katkı sağlıyor. Böylece öğrenci fesleğenin keskin kokusu gibi etrafına koku yayabiliyor” (K155, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). “Akşamsefası yalnızca gece açar. Onun yaşamını devam ettirebilmesi için akşam açması lazım. Gündüz açarsa solar. İlahiyatta bunun gibi kampüste açması lazım. Açıktan okumak ilahiyatı soldurur” (K156, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019).

3.4.4. İlahiyat Kampüste Özel/Üstün Bir Yere Sahip Kategorisi

Tablo 10: İlahiyat Kampüste Özel/Üstün Bir Yere Sahip

Kategori	F	%	Metaforlar
İlahiyat Kampüste Özel/Üstün Bir Yere Sahip	15	6,6	Gül (6), Sarmaşık (2), Orkide (2), Annem Bitkisi, Kardelen, Kenevir, Lale, Pembe Kiraz Çiçeği.

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyat diğer üniversite birimlerinden farklı olarak hem dünya hem de ahiret için gerekli ilimleri öğretir.
- İlahiyat madde ile manayı birleştiren bütüncül bir eğitim anlayışına sahiptir.
- İlahiyatın eğitim anlayışı onu kampüste özel/seçkin bir yere taşımaktadır.
- İlahiyat diğer birimleri etkileme potansiyeline sahiptir.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Gül (...) uzaktan yakından diğer çiçeklere göre görüntü ve kokusu muhteşemdir. Hem kolay yetişmez, çok zahmetlidir. Onun ayrı bir yeri var bence...” (K29, Kişisel Görüşme, 11 Nisan 2019). “Sarmaşık diğer bitkilerden etkilenmez, onları etkiler, onlar tarafından sarılmaz, onları sarar. İlahiyatçı da kampüste başka fakültelerin kötü ortamından etkilenmez onları etkiler” (K31, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). “İlahiyat seçkin bir bölümdür. Kampüste hem dünya hem de ahiretimiz için önemli bir yer temsil eder (K 134).

Manevi olarak da eğitim aldığı için diğer fakülteler arasında gül gibi öne çıkar” (K124, Kişisel Görüşme, 19 Nisan 2019).

3.4.5. Farklılıkların Bir Arada Bulunmasının Güzelliği Kategorisi

Tablo 11: Farklılıkların Bir Arada Bulunmasının Güzelliği

Kategori	F	%	Metaforlar
Farklılıkların Bir Arada Bulunmasının Güzelliği	13	5,7	Gül (5), Papatya (3), Ağaç, Çınar Ağacı, Kaktüs, Lale, Ortanca

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- Kampüsteki birim ve bölümlerin pek çok ortak özellik ve amaca sahip olduğu kabulü,
- Ortak amaç ve özelliklerin yanında kampüs, farklı görüş ve yaşam biçimlerini barındırmaktadır.
- Farklılıkların bir arada bulunması bir zenginliktir.
- İlahiyat öğrencileri kampüsün zengin ortamına kendine özgü dünya görüşü ve yaşamları ile katkı vermektedir.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Güllerin yapısı aşağı yukarı birbirine benzer olsa da aynı renkte olan güllerin bile hepsinin kokusu, yaprak dizilişi farklıdır. Bizler fakültede aldığımız ilimle kampüs içinde o farklı bir yöntem ve havayı temsil ediyoruz” (K9, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). “Nasıl ki çınar ağacının gölgesi genişçe, içinde barındırdığı fazla ise kampüste ilahiyat okumakta böyle. Her renkten insanla aynı gölgedesin” (K128, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019). “Kampüste birçok farklı bölüm içinde ilahiyat fakültesinin de olması kampüse zenginlik katıyor bu da güzel bir durumdur” (K149, Kişisel Görüşme, 11 Nisan 2019).

3.4.6. Himayeci Misyon Yükleme Kategorisi

Tablo 12: Himayeci Misyon Yükleme

Kategori	F	%	Metaforlar
Himayeci Misyon Yükleme	11	4,8	Çınar Ağacı (7), Ağaç (3), Palmiye

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyatın geleneksel hakikati, huzur ve maneviyatı temsil ettiği kabulü,
- Kampüs sakinlerinin hakikat, huzur ve maneviyat ihtiyacına vurgu,
- Kampüsün tüm öğrencileri manevi olarak yoran bir ortamı olduğu iddiası,
- Kampüs sakinlerinin ilahiyat vesilesi ile hakikat ve esenliğe eriştiği tezi.

Doğrudan alıntı örnekleri: “Çınar ağacı büyük bir ağaçtır. Gölgesi de çok büyük olur. İlahiyat çınar ağacı gibidir. Kampüste gölgesine birçok kişiyi alır” (K6, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019). “Kampüsün içinde insanların güvenip dayandığı gerektiğinde gölgesinde sığındığı bir yer ilahiyat...” (K73, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). “Kampüsümüzün her tarafında palmiye ağaçları var ve dinlenmek gölgelenmek isteyen herkes onların altına gidiyor. Onlar kampüsümüzün olmazsa olmazı, nefes almamızı sağlayan ağaçlar” (K97, Kişisel Görüşme, 19 Nisan 2019).

3.4.7. Ayrışmayı Önleme Kategorisi

Tablo 13: Ayrışmayı Önleme

Kategori	F	%	Metaforlar
Ayrışmayı Önleme	8	3,5	Gül (2), Ağaç, Fesleğen, Orkide, Palmiye, Papatya, Sarmaşık

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- İlahiyatın diğer birimlerden ayrı olmasını gerektirecek bir neden yoktur.
- İlahiyat diğer birimlerle uyumlu bir ilişki kurmaktadır.

64 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

- c) Kampüste ilahiyata önyargılı yaklaşım genellenebilir bir durum değildir.
- d) Kampüs ilahiyat okuyan öğrenci için her açıdan güvenli bir ortamdır.

Doğrudan alıntı örnekleri: ‘Palmye dışardan bir ağaç olmasına rağmen kampüsü müzde hiç yabancı gelmiyor bize. İyi uyum sağlamış. Tıpkı ilahiyatçılar da öyle dışarda bazen insanlar garip görse bile ilahiyatta hiç tuhaf durmuyoruz’ (K15, Kişisel Görüşme, 17 Nisan 2019). ‘İlahiyat okumak papatya gibidir. Sade, mütevazı, mahzun... Papatya kiskanç değildir. Haset etmez. Diğer bölümlerle kardeş olmayı tercih eder’ (K130, Kişisel Görüşme, 09 Nisan 2019). ‘Ben kendimi şanslı hissediyorum... Kampüste ilahiyat okumak güzeldir, korunaklıdır, güzel kokar, rengârenk herkesin sevdiği bir bitkidir. İlahiyatta çok kıymetli ve güzeldir’ (K154, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019).

3.4.8. Kampüste Dini Bir Sembol Kategorisi

Tablo 14: Kampüste Dini Bir Sembol

Kategori	F	%	Metaforlar
Kampüste Dini Bir Sembol	5	2,2	Gül (5)

Kategoriye belirginleştiren nitelikler:

- a) İlahiyat kampüste dini temsil etmektedir.
- b) Kampüste dinin yer alması önemlidir.
- c) Kampüste ilahiyatçının istemediği birtakım olumsuzluklar bulunabilir.
- d) Kampüste ilahiyat dini tebliğ imkânı demektir, bu imkân değerlendirilmelidir.

Doğrudan alıntı örnekleri: ‘Gül bitkisinin dini bir sembol olduğunu düşünüyorum. İlahiyatta dinin kampüste sembolüdür’ (K23, Kişisel Görüşme, 18 Nisan 2019). ‘Gül Hz. Muhammed’i temsil eder. İlahiyat okuyanlar da kampüste dini tebliğ eder. Bu nedenle gülü seviyorsan dikenine katlanacaksın, kampüste ne kadar olumsuzluk olsa da güle ulaşma düşüncesiyle çabalamak gerekir’ (K118, Kişisel Görüşme, 10 Nisan 2019).

3.5. Kampüste İlahiyat Okumaya Yaklaşımında Değişkenlere Bağlı Farklılaşmalar

Katılımcıların metaforlarının olumlu ya da olumsuz olma durumunun cinsiyet, kendisinin veya bir yakınının açık öğretim ön lisans üzerinden (DGS veya SZG) ilahiyat okuması durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Sonuçlar sadece cinsiyete bağlı olarak istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluştuğunu göstermiştir. Diğer iki değişkene ilişkin anlamlı sonuç bulunmaması güncel örgün ilahiyat-açık öğretim ilahiyat tartışmaları açısından önemli görüldüğü için ayrıntılı olarak verilmemiştir.

Tablo 15: Cinsiyete Göre Kampüste İlahiyat Okumaya Yaklaşım

Kampüste ilahiyat okumaya olumlu-olumsuz yaklaşım		Olumsuz	Olumlu	Toplam
Cinsiyet	Erkek	F 27 % 39,10	42 60,90	69 100,00
	Kadın	F 34 % 21,40	125 78,60	159 100,00
Toplam		F 61 % 26,80	167 73,20	228 100,00
Pearson Chi-Square		X ² 7,733	Sd 1	P 0,005

Kadın ve erkek öğrencilerin kampüste ilahiyat okumaya ilişkin üretmiş oldukları metaforlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark (p:0,005<0,05) belirlenmiştir. Oluşan fark kadın öğrencilerin kampüste ilahiyat okumayı erkeklere göre daha olumlu değerlendirmesi yönündedir. Kadınların ürettiği metaforların %78,6’sı kampüste ilahiyat okumanın olumlu yönünü ön plana çıkartırken erkeklerde bu oran %60,9’da kalmıştır. Olumsuz metaforlar açısından bakıldığında erkeklerin (%39,1) olumsuz metaforlarının, kadınlarınkinin (%21,4) iki katına yaklaştığı görülmektedir.

Tablo 16: DGS veya SZG ile Gelme Durumuna Göre Kampüste İlahiyat Okumaya Yaklaşım

Kampüste ilahiyat okumaya olumlu-olumsuz yaklaşım			Olumsuz	Olumlu	Toplam
İlahiyata ilahiyat ön lisans- tan dikey veya sınavsız ge- çişle mi geldiniz?	Evet	F	6	14	20
		%	30,00	70,00	100,00
	Hayır	F	55	153	208
		%	26,40	73,60	100,00
Toplam		F	61	167	228
		%	26,80	73,20	100,00
Pearson Chi-Square			X ² 0,118	Sd 1	P 0,731

Öğrencilerin ilahiyat fakültesine DGS veya SZG ya da üniversite sınavı ile gelmiş olmaları kampüste ilahiyat okumaya bakışları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($p>0,05$) oluşturmamıştır. DGS veya SZG ile gelenlerin kampüs içinde ilahiyat okumaya yaklaşımı %70,0 olumluken üniversite sınavı ile gelenlerin %73,6 olmuştur. Sonuçlar ön lisans açık öğretim ve sınavsız geçiş tecrübesi yaşayanların kampüste ilahiyat okumaya daha az istekli olduklarını göstermekle birlikte fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir.

Tablo 17: DGS veya SZG'den Faydalanan Yakını Bulunma Durumuna Göre Kampüste İlahiyat Okumaya Yaklaşım

Kampüste ilahiyat okumaya olumlu-olumsuz yaklaşım			Olumsuz	Olumlu	Toplam
İlahiyat ön lisans okuyarak ilahiyata geçen bir yakınınız var mı?	Evet	F	23	70	93
		%	24,70	75,30	100,00
	Hayır	F	38	97	135
		%	28,10	71,90	100,00
Toplam		F	61	167	228
		%	26,80	73,20	100,00
Pearson Chi-Square			X ² 0,328	Sd 1	P 0,567

Öğrencilerin ilahiyat fakültesine DGS, SZG veya üniversite sınavı ile girmiş bir yakınlarının bulunması kampüste ilahiyat okumaya bakışları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($p>0,05$) oluşturmamıştır. DGS veya SZG'den yararlanan yakını bulunanlar (%75,3); bulunmayanlara (%71,9) göre biraz daha yüksek oranda kampüste ilahiyat okumaya ilişkin olumlu metafor geliştirmiştir. Sonuçlar istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermemekle birlikte açık öğretimden faydalanan yakını bulunanların kampüste ilahiyat okumayı daha olumlu değerlendirmesi de dikkate değerdir.

Değerlendirme ve Sonuç

Batıda kilise ile geçmişten gelen köklü bağları bulunan ve ilişkilerini günümüzde de yönetsel ve finansal anlamda devam ettiren üniversitelerde rasyonel-seküler kimlik yanında dini kimlik; kısmen teoloji programlarında, çoğunlukla da sosyal faaliyetler, öğrenci kulüpleri/organizasyonları ve kampüs içi görevliler/rahipler tarafından temsil edilmektedir.³³ Bu iki temsil alanı üniversitenin epistemolojik nosyonu ile geleneksel dini eğitim kurumları arasındaki ayrıma işaret eder. Kampüste din adamları, dini organizasyon ve kiliseler, teolojik bir perspektifle dini ele alırken teoloji programlarında din -her ne kadar teolojik bir perspektifle din eğitimi yapılmasını talep edenler bulunsada- sosyal ve insani bir olgu olarak incelenir.³⁴ Çalışmanın giriş bölümünde açıklandığı üzere Türkiye'de ilahiyat fakülteleri için de benzer bir durum söz konusudur.

³³ Arthur, "Faith and Secularisation in Religious Colleges and Universities", 199.

³⁴ Cherry, "South University", 124. Porterfield, "East University", 145.

66 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

Türkiye’de din-devlet ilişkilerinin yapılandırılma biçimi nedeniyle yükseköğretim kurumlarının geleneksel dini bağı devam ettirmeleri ve kampüste akredite edilmiş dini organizasyonlar bulunması mümkün değildir. Üniversite sistemi içerisinde din, daha çok ilahiyat fakülteleri tarafından temsil edilen bir olgu olarak kalmaktadır. Bu durum ilahiyat fakültesini üniversitenin temsil ettiği seküler-rasyonel kimlik içinde geleneksel dini kimliğin bir filizi mi yapar, yoksa din olgusunun ve modern gerçekliğin bilimsel perspektifle yorumlanıp modern olana gelenek perspektifinden yapıcı bir eleştiri konumuna mı taşır? Araştırma sonuçlarımızı yorumlamada bize yol gösteren bu sorular modern dünya ile karşılaşan dindarların genel reflekslerinden bağımsız değildir. Modernizm ile karşılaşan dindarların reflekslerini üç ana eğilimde özetlemek mümkündür: (i) içe kapanıp gettolaşarak dini yaşama eğilimi; (ii) modern toplum ile din arasındaki açıklığı kabul edip ayrı bir statü için mücadele eğilimi ve (iii) modern toplumu ve dini yeniden yorumlayarak dinin insan ve topluma katkısını sürdürme eğilimi.³⁵ Araştırmamızın bulgularında söz konusu eğilimlerin izleri oldukça belirgindir.

Bulgularımız arasında kampüste okumaya olumsuz yaklaşım teması altında gruplanan dört kategori ve bu kategorilerin belirginleşmesini sağlayan niteliklerde modern olanla muhatap olmaktan memnuniyetsizlik ve bunun sonucu olarak da çatışma veya içine kapanma, gettolaşma eğilimi dikkati çekmektedir. Olumsuzluk teması altında temel vurgular kampüsün ilahiyat eğitimi için zorlayıcı, önem verilmeyen, önyargılı yaklaşılabilir; bütün bunlara karşılık içine kapanma haline işaret etmektedir. Öte yandan aynı tema altında din eğitimi için kampüsün fazla özgürlükçü bir ortam olduğu iddiasının yer alması da ilginçtir. Çalışmamızda elde edilen bu bulgunun aksine Türkiye’de öğrencilerin kampüs için en sık kullandıkları metaforlar arasında hapisane, pranga, sürgün yeri, zindan, karanlık oda gibi metaforların yer aldığı³⁶ ve en az metafor içeren temanın özgürlükleri sağlayan yer olarak üniversite teması olduğu belirlenmiştir.³⁷ Olumsuz tema altında ortaya konulan bu talep dinin daha az özgürlükçü, daha katı disipline dayanan, kampüs dışı bir ortamda öğretilmesini ve yaşanmasını talep etmektedir ki bu durum kendi içine kapanma ya da çatışmacı bir din dili potansiyeline işaret etmektedir.

Araştırma sonuçları kampüste okumaya olumsuz yaklaşanların kampüsü kendi dini değerlerine uygun bir ortam olarak görmekten kaynaklanan yabancılaşma hissi ve endişe tecrübe ettiklerini göstermektedir. Araştırmacılar batıdaki üniversiteler için de benzer tespitler yapmıştır. Porterfield’in incelediği Katolik bir üniversitede Katolik olmayan öğrenciler dini yoğunluk nedeniyle kendilerini şaşkın hissederken teoloji öğrenci ve akademisyenleri kampüsün sekülerliğinden ve dindarları asimile etmesinden şikâyet etmektedir.³⁸ Bir devlet üniversitesinde dini yaşantıyı inceleyen Deberg’e göre ise din kampüste zayıf ekonomiyi ifade eden *hayat desteği* ve *zayıf talep* kavramları ile anlatılabilecek bir olgudur.³⁹ Tespitler, araştırmamız sonucunda ortaya çıkan olumsuz temaya ilişkin tecrübelerin ABD’deki devlet üniversitelerinin durumuna yakın ve kilise bağlantılı üniversitelerdeki teoloji birimlerinin endişeleri ile benzer olduğunu göstermektedir.

Katılımcılarımızın üçte ikisinden fazlası kampüste ilahiyat okumayı olumlu, artıları fazla olan bir durum olarak değerlendirmektedir. Olumlu yaklaşım teması olarak isimlendirdiğimiz bu tema altında oluşan sekiz kategorinin her birisi farklı bir olumlu özelliği ön plana çıkartmaktadır. Öne çıkan olumlu özellikler arasında kampüsün bazı dezavantajları yanında avantajları fazla olan, öğrencilerin toplumsal gerçekliği tanıma ve entelektüel becerilerini geliştirmelerine katkı veren, farklı birimlerle yapıcı ilişkilerin kurulmasına ve dini değerlerin

³⁵ Kristina Stoeckl, “Knowledge About Religion, And Religious Knowledge In Secular Societies: Introductory Remarks To The Future of Religious Education In Europe”, *The Future of Religious Education In Europe* ed. Kristina Stoeckl (Italy: ReligioWest, 2015), 1-6.

³⁶ Zeynep Uğurlu, “Öğretmen Adaylarının Üniversite Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi”, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 5/1 (2018), 82-97.

³⁷ Demirtaş - Çoban, “Üniversite Öğrencilerinin, Üniversite ve Fakülte Kavramlarına İlişkin Metaforları”, 138.

³⁸ Porterfield, “East University”, 150, 192, 217.

³⁹ Deberg, “West University”, 79.

olumlu bir şekilde temsil edilmesine imkân veren bir yer olması yer almaktadır. Olumlu temanın işaret ettiği kampüs tecrübesinin modern dünyayı ve dini birlikte yorumlayarak günümüz insanının ihtiyaç duyduğu dini desteği sağlama çabasına daha yakın olduğu söylenebilir. Bu aynı zamanda insan ve toplum hayatında dinin içe kapanma ve çatışmacı dilden uzak biçimde bilimsel metodolojiden yararlanarak anlaşılmaya çalışılmasını gerektiren bir durumdur.

Olumlu tema altında en dikkat çeken vurgulardan biri katılımcıların kampüste ilahiyat okumanın modern hayatın zorlayıcı yönleri ile karşılaşmak anlamına geldiğini kabul etmelerine rağmen bu karşılaşmaya özgüvenli bir şekilde yaklaşabilmeleridir. Olumlu yaklaşım teması altında yer alan bir, iki, üç ve altıncı kategorilerde bariz biçimde görülen bu yaklaşım katılımcılar tarafından daha iyi yetişmenin aracı olarak görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşımı günümüz ilahiyatçıların sahip olması beklenen beceriler ve pedagojik gerçekliklerle örtüşmektedir. Günümüz ilahiyatçıları için yaşadığı çağı ve niteliklerini, bugünün insanının problemlerini tanımlama ve geçerli çözüm önerileri üretme, farklı disiplinlerden istifade ederek dini yorumlayabilme, muhakeme ve karar verme ve eleştirel düşünme sahip olunması gereken beceriler arasında sayılmaktadır.⁴⁰ Pedagojik açıdan ise insanın yapay ortamlardan çok; yaşanan gerçekliğe yakın, problemlerle yüzleşerek, öğrendiklerini tatbik ederek kaliteli öğrenmeler gerçekleştirmesi esastır. Yaşanan gerçeklikten kopuk bir eğitim özellikle din gibi teorik ve geleneksel bilginin oldukça yoğun olduğu bir alanda çift gerçeklik dünyasının oluşumuna yol açar.

Kampüsün ilahiyatçı için laboratuvar görevi görebilecek bir ortam sunduğu kabulü olumlu ve olumsuz temalar için ortak görünmektedir. Bu durumun bizim araştırmamıza özgü bir sonuç olmadığı söylenebilir. Deberg, teoloji programlarında görevli öğretim elemanları ve öğrencilerin benzer bir anlayış geliştirdiklerini belirlemiştir.⁴¹ Öte yandan çalışmamızda bu kabul karşısındaki tavır alış biçimleri farklılaşmış durumdadır. Olumlu temada birleşenler üniversite ortamını, İslâm'ı doğru temsil ve örnek olma misyonunu başarılı şekilde yerine getirme ve iyi yetişme için fırsat olarak görmektedir. Olumsuz temada yer alan daha az sayıdaki katılımcı ise kampüsün sunduğu tebliğ ve temsil imkânını kabul etmekle birlikte bunun yeterince değerlendirilemediğini ve değerlendirilmesinin mümkün olmadığını ima eden saptamalarda bulunmaktadırlar. Kanaatimizce bu durum birey ve toplum hayatına yapıcı etkilerde bulunma gibi bir misyona sahip ilahiyatçılar -en azından bir kısmı- için özgüven eksikliğine işaret emektedir.

Kampüste ilahiyat okumaya olumlu yaklaşım temasında dikkati çeken bir başka husus üniversitenin farklı bakış açıları ve dünya görüşlerinin bir arada bulunmasını sağlayan yapısının takdir edilmesidir. Bu konuda ilahiyat öğrencileri farklı bölümlerin öğrencileri ile ortaklaşmaktadır. Hem Uğurlu'nun⁴² hem de Demirtaş - Çoban'ın⁴³ çalışmaları farklı bölümlerden öğrencilerin kampüsteki çeşitlilik ortamını olumlu bir husus olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Bu yaklaşımı güçlü şekilde ifade eden beş ve yedinci kategorilerde farklılıklarının yanında kampüs sakinleri ve programlarının pek çok ortak özelliğinin bulunduğu, ayrışmayı gerektirecek bir durum bulunmadığı dile getirilmiştir. Ayrıca dördüncü kategoride ilahiyatın madde ve manayı birleştirebilen bakış açısının kampüse katkısı ön plana çıkartılmıştır. Kanaatimizce bu durum öğrencilerin çoğunluğunun yüksek din eğitimi ile üniversitenin epistemolojik ve pedagojik metodolojisini uzlaştırılabilir kabul ettiğini göstermesi açısından önemlidir.

⁴⁰ Nurullah Altaş vd. "Dünün Becerilerini Kullanarak Geleceğe İnsan Yetiştirmek Veya Mümkün Olmayan İmkânını Araştırmak (Öğretim Üyelerine Göre İlahiyat Eğitiminin Odaklanması Gereken Beceriler)" *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*, haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2019), 1/547-565.

⁴¹ Deberg, "West University", 78.

⁴² Uğurlu, "Öğretmen Adaylarının Üniversite Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi", 89.

⁴³ Demirtaş - Çoban, "Üniversite Öğrencilerinin Üniversite ve Fakülte Kavramlarına İlişkin Metaforları".

68 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

Fark analizleri sadece cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturduğunu göstermiştir. Erkek öğrenciler arasında kampüste ilahiyat okumayı olumsuz değerlendirme durumu kadınlara göre yüksektir. Bu, erkek öğrencilerin kampüs hayatı ile karşılaşmada kadınlara göre daha korumacı bir tutumu tercih ettiklerini göstermektedir. Çakmak ve arkadaşları, günümüzde ilahiyatçı olmaya ilişkin öğrenci metaforlarını belirledikleri çalışmalarında bu bulguyu destekler sonuçlara ulaşmıştır.⁴⁴ Analizler DGS, SZG ile gelen ya da bunlardan faydalanan bir yakını bulunan öğrencilerle baştan itibaren örgün ilahiyat tecrübesi yaşayanların görüşlerinde farklılaşma bulunmadığını göstermiştir. Bu sonuç, yüksek din eğitimi için üniversite/kampüs ortamının olumlu yönlerinin daha çok olduğunu gösteren bir göstergedir. Zira öğrenciler açık öğretim ve İLİTAM gibi kendileri veya yakınları lehine öğrenim sürecini kolaylaştırıcı bir sistemi de tecrübe etmelerine karşın böyle bir sonuca varmışlardır.

Araştırma sonuçlarımız ilahiyat öğrencilerinin üniversite kampüsü içinde ilahiyat okumaya ilişkin çoğunlukla olumlu tecrübelerle sahip olduklarını göstermektedir. Yaklaşık üç yıllık kampüste ilahiyat tecrübesine sahip olan öğrencilerle birlikte bir kısmı açık öğretimden geçen öğrencilerin eğilimleri ilahiyatın günümüz üniversitesinin önemli bir bütünleştirici cüzü olduğunu ve ilahiyat eğitiminin de üniversitenin çok boyutlu ortamından olumlu etkilendiği yönündedir. Benzer çalışmaların farklı örneklem ve yöntemlerle gerçekleştirilerek yüksek din eğitiminin yapısal problemleri ve kalitesinin gelişimine dair bütüncül bilimsel veriler elde edilmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

---

⁴⁴ Ahmet Çakmak vd., “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin “İlahiyatçı” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları”, *Yüksek Din Eğitimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*, haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2019), 1/437-457.

Kaynakça

- Acar, Ali Kemal. "Türk Aydınına Göre Yüksek Din Öğretimi". *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*. haz. Fikret Karaman. 1/631-644. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayinevi, 2019.
- Akyürek, Süleyman (ed.). *Bugünün İlahiyatı Nasıl Olmalıdır? Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Tartışmalı İlmî İhtisas Toplantısı*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.
- Altaş, Nurullah vd. "Dünün Becerilerini Kullanarak Geleceğe İnsan Yetiştirmek Veya Mümkün Olmayanın İmkanını Araştırmak (Öğretim Üyelerine Göre İlahiyat Eğitiminin Odaklanması Gereken Beceriler)". *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*. haz. Fikret Karaman. 1/547-565. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayinevi, 2019.
- Altın, Zarife Şeyma, (ed.). *Yüksek Din Öğretimi*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2018.
- Arslan, Hulusi. "Gelenek ve Modern Açmazında Yüksek Din Öğretimi". *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*. haz. Fikret Karaman. 1/39-51. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayinevi, 2019.
- Arthur, James. "Faith And Secularisation in Religious Colleges And Universities". *Journal of Beliefs - Values* 29/2 (2008), 197-202, <https://doi.org/10.1080/13617670802289692>
- Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2004.
- Aytaç, Kemal. *Avrupa Eğitim Tarihi*. Ankara: Phoneix Yayınları, 2012.
- Bredeson, Paul. "Perspectives on Schools: Methaphors and Manegement in Education". *The Journal of Educational Administration* 20/3 (1988) 293-310.
- Cherry, Conrad vd.. *Religion on Campus*. London: The University of North Carolina Press, 2001.
- Coşkun, Recai vd.. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2015.
- Çakmak, Ahmet vd. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin "İlahiyatçı" Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". *Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu: Akademik ve Sosyal Yönleriyle*, haz. Fikret Karaman. 1/437-457. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayinevi, 2019.
- Deberg, Betty. "West University". *Religion on Campus*. ed. Conrad Cherry vd.. 13-82., London: The University of North Carolina Press, 2001.
- Demircan, Adnan. *Türkiye'nin İlahiyat Sorunu*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2015.
- Demirtaş, Hasan - Çoban, Duygu. "Üniversite Öğrencilerinin, Üniversite ve Fakülte Kavramlarına İlişkin Metaforları: İnönü Üniversitesi Örneği". *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 33/1 (2014), 113-143. <https://doi.org/10.7822/egt203>.
- Elçi, Mehmet Sadık. "Medrese ve Modern Öğretim Kurumları Arasında Bir Mukayese: Cumhuriyet Dönemi Şark Medreseleri Örneği". *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Kongresi Bildiriler Kitabı*. ed. İsmail Narin. 2/86-97. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Kısa, Nuray. "Araştırma Görevlilerinin Metaforik Algıları: Kim Onlar? Kim Olmalılar?". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28 (Aralık 2013), 47 - 66
- Küçükcan, Talip - Gür, Bekir. *Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*. Ankara: SETA, 2009.
- Makdisi, George. *Ortaçağda Yükseköğretim*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Miles, Matthew - Huberman, Michael. *Qualitative Data Analysis An Expanded Sourcebook*. CA: Sage. 2. Basım, 1994.
- Molla Hasan Sami el Ankaravî . "La gitti Mol Kaldı". Tweekter. 24 Ağustos 2019, 13: 39. Erişim 25 Ağustos 2019. @mollahasansami
- Narin, İsmail. "Bir Sempozyumun Ardından: Uluslararası Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu" *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2013), 159-183.

70 | Hasan Meydan. Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: ...

- Palabıyık, Hanefi vd. "Medrese Eğitimi ve Çağdaş Eğitimde Eğitim Anlayışının Mukayesesi". *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Kongresi Bildiriler Kitabı*. ed. İsmail Narin. 2/17-43. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları, 2013.
- Saban, Ahmet. "Okula İlişkin Metaforlar". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 55 (Yaz 2008), 459-496.
- Saklı, Ali Rıza. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci ve Akademisyen ile Rize Halkının Karşılıklı Algı ve Beklentileri*. Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Sarı, Mehmet – Erdoğan, Oğuzhan (ed.). *İLİTAM Din Eğitimi ve İlahiyat Lisans Tamamlama Programı Çalıştay Raporu*. Ankara: Kamu Denetçiliği Kurumu Yayınları, 2020.
- Schmalzbauer, Jhon. "Campus Religious Life in America: Revitalization and Renewal". *SOC50* (2013), 115-131. <https://doi.org/10.1007/s12115-013-9640-6>.
- Stoeckl, Kristina. "Knowledge About Religion, and Religious Knowledge in Secular Societies: Introductory Remarks to The Future of Religious Education in Europe". *The Future of Religious Education in Europe* ed. Kristina Stoeckl. Italy: ReligioWest, 2015. 1-6.
- Tortop, Hasan Sait. "Öğretmen Adaylarının Üniversite Hocası Hakkındaki Metaforları ve Bir Değerlendirme Aracı Olarak Metafor". *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 3/2, (Ağustos 2013), 153-160. <https://doi.org/10.5961/jhes.2013.070>
- Uğurlu, Zeynep. "Öğretmen Adaylarının Üniversite Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi". *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi* 5/1 (2018), 82-97.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.
- Yükseköğretim Kurumu (YÖK), Erişim 09 Kasım 2019. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Zengin, Zeki Salih. "Medreseden Üniversiteye". Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi *Dergisi* 8/2 (2008), 215-224.
- Zengin, Zeki Salih. *Medreseden Darülfünuna Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2011.

Ek 1: Görüşlerinden Doğrudan Alıntı Yapılan Katılımcılara Ait Bilgiler

Tablo 18: Görüşlerinden Doğrudan Alıntı Yapılan Katılımcı Bilgileri

Kod	Cinsiyet	Doğum Tarihi	DGS/SZG'den Faydalanma Durumu	Sınıf	DGS/SZG'den Faydalanan Yakını	Görüşme/Form Doldurma Tarihi
K2	Erkek	1996	Hayır	4. Sınıf	Hayır	11 Nisan 2019
K3	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	09 Nisan 2019
K6	Erkek	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	10 Nisan 2019
K8	Erkek	1997	Hayır	3. Sınıf	Hayır	18 Nisan 2019
K9	Erkek	1997	Hayır	2. Sınıf	Evet	9 Nisan 2019
K10	Erkek	1996	Evet	2. Sınıf	Evet	10 Nisan 2019
K11	Kız	1998	Hayır	3. Sınıf	Evet	18 Nisan 2019
K13	Erkek	1997	Hayır	3. Sınıf	Hayır	17 Nisan 2019
K15	Kız	1997	Hayır	3. Sınıf	Evet	17 Nisan 2019
K16	Kız	1997	Hayır	3. Sınıf	Hayır	18 Nisan 2019
K17	Erkek	1995	Hayır	3. Sınıf	Hayır	18 Nisan 2019

K18	Kız	1997	Hayır	2. Sınıf	Evet	10 Nisan 2019
K22	Erkek	1995	Hayır	3. Sınıf	Hayır	17 Nisan 2019
K23	Erkek	1995	Hayır	3. Sınıf	Evet	18 Nisan 2019
K29	Erkek	1996	Hayır	4. Sınıf	Hayır	11 Nisan 2019
K31	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	09 Nisan 2019
K49	Kız	1996	Evet	4. Sınıf	Evet	9 Nisan 2019
K57	Kız	1996	Hayır	3. Sınıf	Hayır	17 Nisan 2019
K65	Kız	1997	Hayır	4. Sınıf	Evet	19 Nisan 2019
K68	Kız	1996	Hayır	2. Sınıf	Evet	09 Nisan 2019
K72	Erkek	1997	Hayır	3. Sınıf	Evet	18 Nisan 2019
K73	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	09 Nisan 2019
K86	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	9 Nisan 2019
K96	Kız	1973	Evet	4. Sınıf	Evet	19 Nisan 2019
K97	Kız	1987	Evet	4. Sınıf	Evet	19 Nisan 2019
K105	Kız	1996	Hayır	2. Sınıf	Hayır	10 Nisan 2019
K116	Kız	1996	Hayır	3. Sınıf	Evet	18 Nisan 2019
K118	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Evet	10 Nisan 2019
K121	Erkek	1993	Hayır	4. Sınıf	Hayır	11 Nisan 2019
K124	Erkek	1985	Evet	4. Sınıf	Evet	19 Nisan 2019
K128	Kız	1997	Hayır	3. Sınıf	Hayır	17 Nisan 2019
K130	Kız	1996	Hayır	2. Sınıf	Hayır	9 Nisan 2019
K149	Erkek	1996	Hayır	4. Sınıf	Evet	11 Nisan 2019
K154	Kız	1997	Hayır	2. Sınıf	Hayır	10 Nisan 2019
K155	Kız	1998	Hayır	2. Sınıf	Hayır	09 Nisan 2019
K156	Erkek	1996	Hayır	2. Sınıf	Evet	09 Nisan 2019
K174	Kız	1997	Hayır	3. Sınıf	Hayır	18 Nisan 2019
K198	Kız	1996	Hayır	3. Sınıf	Hayır	17 Nisan 2019
